

Przewodnik

do egzaminów doktorskich z filozofii

Instytut Filozofii
Wydział Filozofii Chrześcijańskiej
Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego
WARSZAWA 2010

ZAKRES EGZAMINU

1. Elementy metafizologii
2. Historia filozofii
 - a. Filozofia starożytna
 - b. Filozofia średniowieczna
 - c. Filozofia nowożytna
 - d. Filozofia współczesna
3. Dyscypliny filozoficzne
 - a. Filozofia bytu
 - b. Antropologia filozoficzna
 - c. Teoria poznania
 - d. Etyka
 - e. Filozofia przyrody

WSKAZOWKI DLA STUDIUJĄCYCH

1. Doktorant przygotowuje:

- a) pkt.1 (Elementy metafizologii)
- b) dwie z czterech epok (do wyboru) z historii filozofii
- c) jedną z dyscyplin filozoficznych.

2. Do każdego tematu podano literaturę do wyboru. Oznacza to, iż zazwyczaj wszystkie podane tezy można przygotować na podstawie jednej z wymienionych książek.

PROGRAM SZCZEGÓŁOWY

1. Elementy metafizologii

- 1) Określenie filozofii klasycznej (A.B. Stępień, *Wstęp do filozofii*, § 4)
- 2) Nieklasyczne koncepcje filozofii (A.B. Stępień, *Wstęp do filozofii*, § 4)
- 3) Filozofia jako nauka (A.B. Stępień, *Wstęp do filozofii*, §§ 2, 3, 5)
- 4) Dyscypliny filozoficzne (A.B. Stępień, *Wstęp do filozofii*, § 8)
- 5) Filozofia a inne nauki (A.B. Stępień, *Wstęp do filozofii*, §§ 2, 3, 24)
- 6) Periodyzacja dziejów filozofii (A.B. Stępień, *Wstęp do filozofii*, § 7)

LITERATURA: A.B.Stępień, *Wstęp do filozofii*, wyd. 4, Lublin 2003; Wprowadzenie do filozofii, praca zbior. , Lublin 1996; E.Nieznański, *Elementy filozofii teoretycznej dzieło*, Warszawa 2004; J.Herbut (red.), *Leksykon filozofii klasycznej*, Lublin 1997; E.Martens, H.Schnädelbach (red.), *Filozofia. Podstawowe pytania*, tł. K.Krzemieniowa, Warszawa 1995.

2. Historia filozofii

a) Filozofia starożytna

- 1) Idealizm Platona (Tatarkiewicz, Historia filozofii; PEF – Platon)
- 2) Realizm Arystotelesa (Tatarkiewicz, Historia filozofii; PEF – Arystoteles)
- 3) Grecka filozofia życia: stoicyzm, epikureizm, sceptycyzm, (Tatarkiewicz, Historia filozofii)
- 4) Plotyn i neoplatonizm. (Tatarkiewicz, Historia filozofii; PEF – Plotyn)
- 5) Starożytność chrześcijańska - św. Augustyn. (Tatarkiewicz, Historia filozofii; PEF – Augustyn)

LITERATURA: I. Dąbska, Zarys filozofii greckiej, Lublin 1993; W. Tatarkiewicz, Historia filozofii, t. 1, wyd. XIV, Warszawa 1995; S.Swieżawski, Dzieje europejskiej filozofii klasycznej, Warszawa-Wrocław 2000; T.Pawlikowski, Zarys dziejów filozofii, Warszawa 2003.

b) Filozofia Średniowiecza

- 1) Św. Anzelm i scholastyka. (Tatarkiewicz, Historia filozofii;)
- 2) Piotr Abelard i spór o powszechniki. (Tatarkiewicz, Historia filozofii; PEF – Abelard)
- 3) Św. Bernard z Clairvaux i mistyka. (Tatarkiewicz, Historia filozofii; PEF – Bernard z Clairvaux))
- 4) Św. Albert Wielki i arystotelizm. (Tatarkiewicz, Historia filozofii; PEF – Albert Wielki)
- 5) Poglądy św. Tomasza z Akwinu. (Tatarkiewicz, Historia filozofii;)
- 6) Siger z Brabancji i awerroizm. (Tatarkiewicz, Historia filozofii;)
- 7) Wilhelm Ockham i nominalizm (Tatarkiewicz, Historia filozofii; PEF – Ockham)

LITERATURA: T. Borawska, K. Górski, Umysłowość średniowiecza, Warszawa 1993; E.Gilson, Historia filozofii chrześcijańskiej w wiekach srednich, tł. S.Zalewski, wyd. 2, Warszawa 1987; W. Tatarkiewicz, Historia filozofii, t. 1, wyd. XIV, Warszawa 1995; S.Swieżawski, Dzieje europejskiej filozofii klasycznej, Warszawa-Wrocław 2000; T.Pawlikowski, Zarys dziejów filozofii, Warszawa 2003; R. Heizmann, Filozofia średniowiecza, tł. P. Domański, Kety 1999.

c) Filozofia nowożytna

- 1) Kartezjusz i kontynuatorzy jego myśli (Pascal, Spinoza, Malebranche) (Tatarkiewicz, Historia filozofii; PEF – Kartezjusz,)
- 2) Filozofia angielskiego oświecenia. (Tatarkiewicz, Historia filozofii;)
- 3) Filozofia francuskiego oświecenia i Wielka Encyklopedia. (Tatarkiewicz, Historia filozofii;)
- 4) Krytycyzm Kanta. (Tatarkiewicz, Historia filozofii; PEF – Kant)
- 5) Idealizm Hegel (Tatarkiewicz, Historia filozofii;).

LITERATURA: W. Tatarkiewicz, Historia filozofii, t. 2, wyd.XIX, Warszawa 1995; T.Pawlikowski, Zarys dziejów filozofii, Warszawa 2003. F.Copleston, Historia filozofii, t. 4-7, tł. Zbiorowe, Warszawa 1995-96;

d) Filozofia współczesna

- 1) A.Comte i pozytywizm. (Tatarkiewicz, Historia filozofii;)
- 2) Neopozytywizm i filozofia języka. (Tatarkiewicz, Historia filozofii;)
- 3) Husserl i fenomenologia. (Tatarkiewicz, Historia filozofii; PEF – Fenomenologia)
- 4) Egzystencjalizm. (Tatarkiewicz, Historia filozofii;)
- 5) Postmodernizm i New Age. (Tatarkiewicz, Historia filozofii; PEF – Postmodernizm, New Age)

LITERATURA: W. Tatarkiewicz, Historia filozofii, t. 3, wyd. XIV, Warszawa 1995; W.Mackiewicz, Filozofia współczesna w zarysie, Warszawa 1996; T.Pawlikowski, Zarys dziejów filozofii, Warszawa 2003; A.Miś, Filozofia współczesna. Główne nurty, Warszawa 1996; E.Gilson, T.Langan, A.A.Maurer, Historia filozofii współczesnej, tł. B.Chwedeńczuk, S.Zalewski, Warszawa 1977.

3. Dyscypliny filozoficzne

a) Filozofia bytu

- 1) Idealizm i realizm metafizyczny (PEF – byt – szczególnie: byt w filozofii Platona, byt w rozumieniu Arystotelesa)
- 2) Problematyka istnienia bytu (A.B. Stępień, *Wstęp do filozofii*, § 28; M. Gogacz, *Elementarz metafizyki*, rozdz. II-4,5 i VI)
- 3) Transcendentalne własności bytu i pierwsze zasady (A.B. Stępień, *Wstęp do filozofii*, § 29; M. Gogacz, *Elementarz metafizyki*, rozdz. IV)
- 4) Wewnętrzne i zewnętrzne przyczyny bytu (A.B. Stępień, *Wstęp do filozofii*, § 31; PEF – przyczyny bytu)
- 5) Problematyka Boga jako przyczyny sprawczej (A.B. Stępień, *Wstęp do filozofii*, § 31; M. Gogacz, *Elementarz metafizyki*, rozdz. VII -4,5)

LITERATURA: M. Gogacz, *Elementarz metafizyki*, wyd.3, Warszawa 1997; E.Morawiec, *Podstawowe zagadnienia metafizyki klasycznej*, Warszawa 1998; E.Gilson, *Byt i istota*, tł.P.Lubicz, P.Nowak, Warszawa 1963; M.A.Krąpiec, *Metafizyka*, wyd.3, Lublin 1995; A.B.Stępień, *Wprowadzenie do metafizyki*, Kraków 1964; S.Kowalczyk, *Metafizyka ogólna*, Lublin 1998; A.Andrzejuk, *Istnienie i istota. Wprowadzenie do filozofii bytu Tomasza z Akwinu*, Warszawa 2003.

b) Antropologia filozoficzna

- 1) Koncepcja antropologii filozoficznej, jako dyscypliny filozoficznej (A.B. Stępień, *Wstęp do filozofii*, § 13; Gogacz, *Wprowadzenie do etyki cz. I*, 5.1); PEF – Antropologia filozoficzna)
- 2) Doświadczenie bytu ludzkiego jako punkt wyjścia antropologii filozoficznej (Gogacz, *Wprowadzenie do etyki cz. I*, 2.1; PEF – Antropologia filozoficzna; człowiek, osoba)
- 3) Struktura bytu ludzkiego (A.B. Stępień, *Wstęp do filozofii*, § 34; Gogacz, *Elementarz metafizyki* rozdz. VIII, PEF – człowiek, osoba))
- 4) Człowiek jako osoba (Gogacz, *Elementarz metafizyki* rozdz. VIII, PEF – człowiek, osoba)
- 5) Problematyka relacji osobowych (Gogacz, *Elementarz metafizyki* rozdz. VIII, 9,10,11)
- 6) Wspólnoty osób i ich odmiany (Gogacz, *Wprowadzenie do etyki, cz. III*, 3)
- 7) Filozoficzna koncepcja śmierci człowieka (załącznik)

LITERATURA: M. Gogacz, *Wprowadzenie do etyki chronienia osób*, Warszawa 1995; Darowski R., *Filozofia człowieka. Zarys problematyki. Antologia tekstów*, 2002; Krąpiec M.A., *Ja - człowiek*, 1991; M.Gogacz, *Człowiek i jego relacje (materiały do filozofii człowieka)*, Warszawa 1985; S.Kowalczyk, *Zarys filozofii człowieka*, Lublin 1990.

c) Teoria poznania

- 1) Teoria poznania jako nauka filozoficzna (A.B. Stępień, *Wstęp do filozofii*, § 10)
- 2) Źródła problematyki teoriopoznawczej (błędy poznawcze i dogmatyczność nauk). (A.B. Stępień, *Wstęp do filozofii*, § 10)
- 3) Pojęcie poznania, pojęcie świadomości (strumień i pole świadomości), struktura aktu poznania (A.B. Stępień, *Wstęp do filozofii*, § 16)
- 4) Spostrzeżenie zmysłowe (A.B. Stępień, *Wstęp do filozofii*, § 21)
- 5) Intuicja intelektualna i sądzenie (A.B. Stępień, *Wstęp do filozofii*, § 16)
- 6) Prawda (klasyczna i nieklasyczne koncepcje prawdy) (A.B. Stępień, *Wstęp do filozofii*, § 19)

LITERATURA: R. Ingarden, *U podstaw teorii poznania*, Warszawa 1971; R. Ingarden, *Studia z teorii poznania*, Warszawa 1995; M.A. Krąpiec, *Realizm ludzkiego poznania*, Lublin 1995; A. Morton, *Przewodnik po teorii poznania*, Warszawa 2002; A.B. Stępień, *Wstęp do filozofii*, wyd. 4, Lublin 2003; A.B. Stępień, *O metodzie teorii poznania. Rozważania wstępne*, Lublin 1966; J. Woleński, *Epistemologia*, t. 1-3, Kraków 2000-2003.

d) Etyka

1. Etyka – pojęcie, dzieje, przedmiot i metoda (A.B. Stępień, *Wstęp do filozofii*, § 14; PEF - etyka)
2. Moralność a etyka (A.B. Stępień, *Wstęp do filozofii*, § 14; PEF - etyka)
3. Wybrane problemy współczesnej bioetyki (PEF – bioetyka; W. Bołoz, *Bioetyka i prawa człowieka*, Warszawa 2007)
4. Sumienie i jego rola w rozpoznawaniu czynów (A.B. Stępień, *Wstęp do filozofii*, § 36; PEF - etyka)

5. Wybrane koncepcje wolności i odpowiedzialności (R. Moń, *Trzy koncepcje etyki odpowiedzialności*, załącznik)

LITERATURA:

Tadeusz Styczeń, *Etyka*, w: *Encyklopedia katolicka*, t. 4, Wyd. KUL, t. 4, Lublin 1983 (przedruk: *Etyka. W teorii i praktyce. Antologia tekstów*, red. Zdzisław Kalita, Wyd. Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław 2001, s. 58-72; Wybrane problemy współczesnej bioetyki, *Etyka. W teorii i praktyce. Antologia tekstów*, red. Zdzisław Kalita, Wyd. Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław 2001, s.282-321; Ija. Lazari-Pawłowska, *Etyka pisma wybrane*, Ossolineum, Wrocław 1992, s. 97-108 (przedruk: *Etyka. W teorii i praktyce. Antologia tekstów*, red. Zdzisław Kalita, Wyd. Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław 2001, s.37-46); T. Styczeń, *Sumienie: źródło wolności czy zniewolenia?*, w: Tenże, *Wprowadzenie do etyki*, Wyd. KUL Lublin 1995, s. 101-117; Jan Krokos, *Sumienie jako poznanie*, Wyd. UKSW, Warszawa 2004, s. 117-129; Ryszard Moń, *Trzy koncepcje etyki odpowiedzialności*, w; Zbigniew Sareło, *Meandry etyki.*, Wydawnictwo Episteme, Olecko 17(2001), s. 69-88.

e) Filozofia przyrody

1. Koncepcje filozofii przyrody, przedmiot i metody uprawiania filozofii przyrody.
2. Struktura bytu materialnego.
3. Natura czasu i przestrzeni.
4. Zagadnienie zdeterminowania przyrody.
5. Natura życia.
6. Filozoficzne zagadnienia ewolucjonizmu.

Wszystkie tematy są omówione w: *Tajemnice Natury. Zarys filozofii przyrody*, praca zbiorowa, Wydawnictwo UKSW, Warszawa 2009.

LITERATURA:

M. Heller, T. Pabjan, *Elementy filozofii przyrody*, Biblos, Tarnów 2007; M. Heller, *Filozofia świata*, Znak, Kraków 1992; K. Kloskowski, *Filozofia ewolucji i filozofia stwarzania*, t. II: *Pogodzone bliźniaki. Rzecz o ewolucji i stwarzaniu*, Wydawnictwo ATK, Warszawa 1999; *Tajemnice Natury. Zarys filozofii przyrody*, praca zbiorowa, Wydawnictwo UKSW, Warszawa 2009.